

**kerk
in actie**

Onderweg met
mensen van hoop

IN GESPREK OVER ZEVEN
BIJBELSE THEMA'S EN
VERHALEN UIT RWANDA

kerk
in actie

Onderweg met
mensen van hoop

Inhoudsopgave

De zeven thema's	Pagina
• Vergeven	8
• Helpen	11
• Zaaïen	14
• Helen	18
• Bidden	20
• Zien	22
• Durven	25

Zeven werkwoorden voor levenskracht

Wanneer we nood zien of voelen,
laten we dan samen bidden
Vanuit geloof, hoop en liefde
In het diepste verdriet proberen we te helen
Fouten te vergeven en te helpen
Elkaar echt te zien, in alle kwetsbaarheid
Zodat we stappen durven te zetten
Samen mogen delen en vertrouwen zaaïen
Op die manier elkaar tot steun zijn
In het vertrouwen dat U ons zult zegenen op al onze wegen

Amen

Naar Mattheüs 7:12 - de gulden regel uit de Bergrede

Voorwoord

Mensen van hoop

Ze is klein van gestalte en bescheiden aanwezig. Door haar kleurige kleding en donkere huidskleur is zij duidelijk herkenbaar tussen de witte, Friese kerkleden die zich verzameld hebben in een kerkzaal om haar verhaal te horen.

Wanneer een Afrikaanse psalm begint te zingen, heeft zij meteen ieders aandacht. Dan gaat zij vertellen: Over net zo'n kerk in net zo'n dorp. In Rwanda. Hoe in 1994 de gemeenteleden de kerk in vluchtten waar haar vader de dominee was.

Zij dachten dat ze daar veilig zouden zijn, maar de milities sleurden hen de kerk uit. Als bleek dat zij tot de 'verkeerde' bevolkingsgroep hoorden, werden zij ter plekke gedood. Zo stierven ook Rose' ouders.

Zelf zat zij een maand lang verborgen in de pastorie van de kerk. Als door een wonder werd zij, eenmaal gevonden door de moordende soldaten, gespaard omdat een van hen besloot haar met rust te laten. "De Heer heeft mij bewaard", zegt Rose, "Hij had een taak voor mij."

Nu is zij hier en spreekt over haar levenswerk 'Hoop voor Rwanda'. De aanwezigen deze avond luisteren ademloos en hangen aan haar lippen. Een aantal van hen heeft inmiddels met Kerk in Actie een reis naar Rwanda gemaakt.

Dominee Aafke Nicolai en Kerk in Actie consulente Evelien Vrolijk schreven deze gesprekshandleiding bij het boek *Mensen van Hoop: Christenen in Rwanda*. Deze handleiding is bedoeld voor allen in onze Friese gemeenten die willen nadenken over de indringende thema's verzoening en heling die onze medegelovigen uit Rwanda aan den lijve ondervonden en nu ook in onze ziel leggen.

Wim Beekman Classisdominee in Fryslân

**“MIJN FAMILIE WAS
VERMOORD. TOEN
BESLOOT IK ZELF
WEESKINDEREN OP
TE VANGEN”**

Rose Mukankaka uit Rwanda

MENSEN VAN HOOP
CHRISTENEN IN RWANDA

Mensen van hoop

In 2019 - het voelt bijna als een tijdperk geleden - kwam het boek **Mensen van Hoop: Christenen in Rwanda** uit. Een boek met prachtige foto's en verhalen die het leven in Rwanda tot leven brachten. Verhalen die aan het denken zetten, ontroeren en nog zoveel meer. Met stemmen van mensen die hoop hebben, ondanks tegenslag. En vertelden hoe essentieel die hoop is.

Met deze gesprekshandleiding koppelen we de Rwandese verhalen aan de Bijbel, en roepen we je op erover in gesprek te gaan. Want wat betekenen de thema's die in Rwanda zo centraal staan voor jou? Kunnen de **Mensen van Hoop** in Rwanda je kijk op de toekomst wellicht veranderen? In zeven hoofdstukken nemen we je mee op deze zoektocht.

We wensen je veel lees-, denk- en gespreksplezier!

Juli 2021

Links: Aafke Nicolai, predikant in Stavoren-Hindeloopen

Rechts: Evelien Vrolijk, Kerk in Actie-consulent voor Noord-Nederland

Vergeven

Een nieuw begin is altijd mogelijk, zo zeggen ze. In Rwanda is de kerk daarvan overtuigd, en helpt ze mensen om dat nieuwe begin te maken, o.a. bij de Light Group. Daar gaan daders en slachtoffers met elkaar in gesprek.

Hoe ga jij om met vergeving?

- Heb je in het verleden wel eens iemand vergeven, terwijl je dat nu niet meer zou doen? Of andersom: heb je weleens iemand niet vergeven, terwijl je daar nu spijt van hebt?
- Wat is het grootste voordeel van vergeving?
- En waarom lukt het soms niet?

Lees Christenen in Rwanda, p. 35-39: “We móéten wel vergeven”

- Probeer je eens voor te stellen: wat zou jij denken als de moordenaar van je partner uit de gevangenis ontslagen wordt en je hem weer tegenkomt?
- Bekijk het verhaal van Jean Bosco Kalisa vanaf de laatste alinea onderaan pagina 36. Hoe kijk je na het lezen van het verhaal aan tegen vergeving?
- In het verhaal van Jean Bosco Kalisa neemt schuld ook een belangrijke plek in. Hoe zie jij de relatie tussen schuld en vergeving?

Dit is het genocide-memorial in Kigali, Rwanda

Vergeven is daar ook

Nooit vergeten, levend houden van de geschiedenis. Hoe is dat voor jou?

Luister

- Opwekking 629 Als er vergeving is
- of Matthew West Forgiveness

Lees Matteüs 18: 21-35

21 Daarop kwam Petrus bij hem staan en vroeg: ‘Heer, als mijn broeder of zuster tegen mij zondigt, hoe vaak moet ik dan vergeving schenken? Tot zevenmaal toe?’ **22** Jezus antwoordde: ‘Niet tot zevenmaal toe, zeg ik je, maar tot zeventig maal zeven. **23** Daarom is het met het koninkrijk van de hemel als met een koning die rekenschap wilde vragen van zijn dienaren. **24** Toen hij daarmee begonnen was, bracht men iemand bij hem die hem tienduizend talent schuldig was. **25** Omdat hij niets kon terugbetalen, gaf zijn heer bevel dat de man samen met zijn vrouw en kinderen en alles wat hij bezat verkocht moest worden, zodat de schuld kon worden ingelost. **26** Toen wierp de dienaar zich aan de voeten van zijn heer en smeekte hem: “Heb geduld met mij, ik zal u alles terugbetalen.” **27** Zijn heer kreeg medelijden, hij liet hem vrij en schold hem de geleende som kwijt. **28** Toen deze dienaar naar buiten ging, trof hij daar een van de andere dienaren, die hem honderd denarie schuldig was. Hij nam hem in een wurggreep en beet hem toe: “Betaal me alles wat je me schuldig bent!” **29** Toen wierp deze zich voor hem neer en smeekte hem: “Heb geduld met mij, ik zal je betalen.” **30** Maar hij wilde daar niet van weten, integendeel, hij liet hem gevangen zetten tot hij de hele schuld zou hebben afbetaald. **31** Toen de andere dienaren begrepen wat er gebeurd was, waren ze zeer ontdaan, en gingen ze naar hun heer om hem alles te vertellen. **32** Daarop liet zijn heer hem bij zich roepen en hij zei tegen hem: “Je bent een slechte dienaar. Heel die schuld heb ik je kwijtgescholden, omdat je me erom smeekte. **33** Dan had jij toch zeker ook medelijden moeten hebben met die andere dienaar, zoals ik medelijden heb gehad met jou?” **34** En zijn heer was zo kwaad dat hij hem in handen van de gerechtsbeulen gaf tot hij de hele schuld zou hebben terugbetaald. **35** Zo zal mijn hemelse Vader ook ieder van jullie behandelen die zijn broeder of zuster niet van harte vergeeft.’

Hier roept God op tot vergeving, als essentieel deel van het leven. Dat maakt het echter nog steeds niet gemakkelijk. Kunnen jullie tips uitwisselen, wat heeft jou geholpen als je in een situatie kwam waar je iemand moest vergeven?

“VERGEVING IS EEN KEUZE, HET KOMT NIET VANZELF”

JEAN BOSCO KALISA

Helpen

Een zoon vraagt aan zijn vader. ‘Pap, zijn wij rijk?’. De vader geeft geen antwoord, maar neemt zijn zoon in de auto mee en rijdt naar de andere kant van de stad, waar de arme mensen wonen. De huizen zijn vervelooos en vervallen. Het is er druk, veel mensen staan op straat te praten. Er wordt gehandeld. De zoon kijkt zijn ogen uit. Thuisgekomen vraagt de vader aan de zoon ‘Heb je nu zelf een antwoord op je vraag?’ De zoon zegt: ‘Ik heb mensen gezien die lachen met elkaar. Jij komt vaak moe van je werk, dan lach je niet meer. Ik zag ze buiten samen eten. Iedereen had iets meegenomen. Ze deelden met elkaar. Wij eten in onze huis aan een keurig gedekte tafel, alleen met z’n vieren. Ik zag dat ze samen op één fiets zaten, op sommige fietsen zaten zelfs drie. Wij zitten opgesloten in een dichte auto. Ik zag ze samen voetballen en rennen. Wij gaan naar het sportveld, een heel eind verderop met onze outfit. Ja, ik heb een antwoord op mijn vraag gevonden. Wij zijn arm en zij zijn rijk.’

- Zie jij in jouw omgeving ook van deze verschillen?
- Hoe kan dit verhaal je helpen er op een andere manier naar te kijken?

Lees Lukas 16: 20-31

20 Een bedelaar die Lazarus heette, lag voor de poort van zijn huis, overdekt met zweren. 21 Hij hoopte zijn maag te vullen met wat er overschoot van de tafel van de rijke man; maar er kwamen alleen honden aanlopen, die zijn zweren likten. 22 Op zekere dag stierf de bedelaar, en hij werd door de engelen weggedragen om aan Abrahams hart te rusten. Ook de rijke stierf en werd begraven. 23 Toen hij in het dodenrijk, waar hij hevig gekweld werd, zijn ogen opsloeg, zag hij in de verte Abraham met Lazarus aan zijn zijde. 24 Hij riep: "Vader Abraham, heb medelijden met mij en stuur Lazarus naar me toe. Laat hem het topje van zijn vinger in water dompelen om mijn tong te verkoelen, want ik lijd pijn in deze vlammen." 25 Maar Abraham zei: "Kind, bedenk wel dat jij je deel van het goede al tijdens je leven hebt ontvangen, terwijl Lazarus niets dan ongeluk heeft gekend; nu vindt hij hier troost, maar lijd jij pijn."

26 Bovendien ligt er een wijde kloof tussen ons en jullie, zodat wie van hier naar jullie wil gaan dat niet kan, en ook niemand van jullie naar ons kan oversteken." 27 Toen zei de rijke man: "Dan smee ik u, vader, dat u hem naar het huis van mijn vader stuurt, 28 want ik heb nog vijf broers. Hij kan hen dan waarschuwen, zodat ze niet net als ik in dit oord van martelingen terechtkomen." 29 Abraham zei: "Ze hebben Mozes en de profeten: laten ze naar hen luisteren!" 30 De rijke man zei: "Nee, vader Abraham, maar als iemand van de doden naar hen toe komt, zullen ze tot inkeer komen." 31 Maar Abraham zei: "Als ze niet naar Mozes en de profeten luisteren, zullen ze zich ook niet laten overtuigen als er iemand uit de dood opstaat."

Lees ook het verhaal van Sophie Mukagendo en Jean-Baptiste Kagema. (Voor elkaar zorgen op pag. 48 en 49)

- Wat zijn de overeenkomsten tussen Bijbelverhaal en het verhaal van Sophie Mukagendo en Jean-Baptiste Kagema?
- Wat zijn de verschillen?
- Wat leren deze verschillen jou?

Kom in actie

Tijdens het lezen van het verhaal kwam er misschien wel een persoon bij je op, iemand die je kent. Zoek de komende tijd contact met deze persoon.

**"HET IS NIET ONS WERK,
MAAR HET WERK VAN GOD."**

JEAN-BAPISTE KAGEMA

Zaaien

In het dorp waar ik woon, zijn de jongeren altijd heel actief rond Oud & Nieuw. Ze gaan bij ouderen op bezoek, organiseren een kinderprogramma overdag en ontmoeting in het dorps huis rond middernacht. In de coronatijd konden die activiteiten helaas niet doorgaan, en zoals overal was ook bij ons de stilte overweldigend. Maar de jongeren zaten niet stil: iedereen kreeg een klein pakketje met bollen. En ook ging ze zelf aan de slag, en zo genoot het hele dorp een aantal maanden later van het cadeau waar we nog jaren plezier van zullen hebben: prachtige tulpen in alle tuinen, langs de weg, op de rotonde, bij de mini-bieb, de school, de kerk... Veerkrachtig, een out-of-the-box verrijking van ons dorp.

Lees uit Christenen voor Rwanda pag.53-57 "Samen een betere toekomst zaaien"

- In de tekst gaat het op pagina 57 over eenheid als kracht, en wordt uitgelegd hoe de zusters veel kunnen bereiken door zich samen in te zetten. Herken je dat zelf ook? Heb je een voorbeeld dat je je onderdeel voelt/voelde van een gemeenschap waar samen veel wordt bereikt?
- Samenwerken vraagt ook veel. In de tekst wordt er gesproken over vertrouwen, en delen met elkaar. Maar dat is niet altijd gemakkelijk, want niet iedereen kan en wil hetzelfde delen. En vertrouwen kan worden geschaad. Is het een herkenbaar probleem? En hebben jullie er een oplossing voor?

Kom in actie:

Zaai zelf ook een teken van hoop in je dorp of buurt. Plant bollen, zaai zaden - het maakt niet uit, maar doe het samen, en op onverwachte plekken. Vooral verwilderingsbollen geven jarenlang plezier.

Lees Markus 4: 1-9

1 Weer ging hij naar het meer om de mensen te onderwijzen; er kwam een enorme menigte om hem heen staan. Daarom ging hij in de boot op het meer zitten, terwijl de menigte op de oever bleef staan. **2** Hij onderwees hen uitvoerig en sprak hen toe in gelijkenissen. Hij zei: **3** 'Luister. Iemand ging eens naar zijn land om te zaaien. **4** Tijdens het zaaien viel een deel van het zaad op de weg, en de vogels kwamen en aten het op. **5** Een ander deel viel op rotsachtige grond, waar maar weinig aarde was, en het schoot meteen op omdat het niet diep in de grond kon doordringen; **6** en toen de zon opkwam verschroeide het jonge groen, en omdat het geen wortel had droogde het uit. **7** Weer ander zaad viel tussen de distels, en de distels schoten op en verstikten het en het bracht geen vrucht voort. **8** Maar er waren ook zaadjes die in goede grond vielen en wel vrucht voortbrachten: ze schoten op en groeiden en droegen vrucht. Sommige leverden het dertigvoudige op, andere het zestigvoudige en weer andere het honderdvoudige.' **9** En hij zei: 'Wie oren heeft om te horen, moet goed luisteren!'

- Deze gelijkenis kun je op veel manieren interpreteren. Jezus legt het zelf ook uit, verderop in het verhaal. Wat is voor jou de essentie?
- "Er waren ook zaadjes die in goede grond vielen en wel vrucht voortbrachten: ze schoten op en groeiden en droegen vrucht. Sommige leverden het dertigvoudige op, andere het zestigvoudige en weer andere het honderdvoudige.' Is er in jouw leven een zaadje zo precies op de goede plek gevallen? Wanneer heb je verschil kunnen maken, of heb je zelf heel veel kunnen leren?
- Als je reflecteert op belangrijke keuzemomenten in je leven, kun je dan benoemen wanneer iets niet op het juiste moment kwam, of precies wel? Wat neem je mee van die realisatie? Is er iets dat je kunt doen om zaden te laten groeien, of meer zaden te zaaien voor anderen?

Luister Eric Clapton 'Let it grow'

Vertaling van Let it grow

'k Sta op het kruispunt, probeer de borden te lezen
Die me vertellen welke weg ik moet gaan om het antwoord te vinden
En al die tijd weet ik
Plant je liefde en laat het groeien

Refrein:

Laat het groeien, laat het groeien
Laat het bloeien, laat het gedijen
In de zon, de regen, de sneeuw
Liefde is heerlijk, laat het groeien

Op zoek naar een reden om niet te hoeven denken
Probeer hard een vriend te krijgen waar ik op rekenen kan
Maar er valt niets meer te laten zien
Plant je liefde en laat het groeien

De tijd wordt korter en er is veel voor je te doen
Je hoeft maar te vragen en je krijgt wat je nodig hebt
De rest is aan jou
Plant je liefde en laat het groeien

Kom in actie:

Tijdens de Rwanda-reis in 2019 mochten de reizigers bij het Theologisch Centrum van de Presbyteriaanse Kerk allemaal een boom planten. Op de foto zie je dat de kans om te planten (zaaien) ook wel enigszins overweldigend was. Maar gelukkig was er ook daar een helpende hand! Als jij de kans ziet om te zaaien, en er net als de Rwanda-groep wat tegenop ziet, zoek dan jouw helpende hand. Samen brengen jullie de wereld tot bloei!

**“IN MIJN EENTJE KAN IK
NIET VEEL MENSEN HELPEN.
IN DE GEMEENSCHAP HELPEN
WE MENSEN SAMEN.”**

ZUSTER PAULINE MUHAWENIMANA

Helen

In Rwanda was ik zeer onder de indruk van de verhalen die ik hoorde. Eén is me in het bijzonder bijgebleven. Dat is het verhaal van Marie Louise. Zij vertelde ons haar verhaal bij Mama Rose, het was heel emotioneel voor haar. Steeds als het haar te moeilijk werd, liep ze even weg. Maar telkens kwam ze weer terug met betraande ogen. Ze wilde haar verhaal vertellen. Het raakte me dat ze haar verhaal, wat ze bijna niet kon vertellen, toch met ons wilde delen. Ik vond haar een bijzonder sterke vrouw, in al haar kwetsbaarheid. Mama Rose heeft haar opgevangen op het moment dat ze niemand had en een kans gegeven om te helen. Intussen is zij de rechterhand van mama Rose en helpt ze anderen.

Lees het gedicht van Hans Bouma 'Ergens iemand' (uit Medemens 6)

Ergens iemand

Ergens iemand
die hoger reikt
dieper gaat
je ontdekt
in je laatste
gestalte
je noemt
bij je uiteindelijke
naam
Ergens een vriend
een mens
die je ontmoet
op de bodem
van je bestaan

Hans Bouma

Lees uit Christenen voor Rwanda om de beurt een alinea van het verhaal van Claire op pagina 63-64 (tot beschermen).

"Zij luisterde naar mijn verhalen, liet me praten. Dat was helend" Claire

- Wat doet dit verhaal met jou?
- Hoe was het om dit in wisselspraak te lezen?

Lees Lukas 9: 49-55

49 Nog voor hij uitgesproken was, kwam er iemand uit het huis van Jairus tegen de leider van de synagoge zeggen: 'Uw dochter is gestorven. Val de meester niet langer lastig.' 50 Maar Jezus hoorde het en zei: 'Wees niet bang, maar geloof, dan zal ze worden gered.' 51 Toen hij bij het huis kwam, stond hij niemand toe om met hem naar binnen te gaan behalve Petrus, Johannes en Jakobus, en de vader en moeder van het meisje. 52 Alle aanwezigen waren aan het weklagen en sloegen zich van verdriet op de borst. Hij zei: 'Houd op met klagen, want ze is niet gestorven maar slaapt.' 53 Ze lachten hem uit, omdat ze wisten dat ze gestorven was. 54 Hij nam haar hand vast en zei met luide stem: 'Meisje, sta op!' 55 Haar levensadem keerde terug en ze stond meteen op. Hij gaf opdracht haar iets te eten te geven.

Waarin lijkt Claire's verhaal op dat van het meisje in het Bijbelverhaal?

Helen kan op zoveel verschillende manieren. In Rwanda liep ik te zeulen met een grote emmer, toen de vrouw met de grote bak op haar hoofd me voorbij liep. We waren in alles verschillend. Toen ik haar na mocht doen, viel dat opeens volledig weg. Ook ik ging met mijn emmer op mijn hoofd de berg af. Wat hebben we gelachen! Opeens voelde ik me niet meer opgelaten over mijn eigen rijkdom, maar waren we twee gelijke mensen. Ik ging lichter verder op mijn reis.

Luister naar het lied van Daniël Lohues 'Elk mens die hef zich 'n kruis te dragen'

Bidden

Vorig jaar waren er een aantal online ontmoetingen tussen mensen uit Fryslân en jongeren uit Rwanda. Indrukwekkende avonden met mooie gesprekken over en weer. Maar wat mij het meest is bijgebleven, is dat ik in de maanden daarna bijna elke week nog een bericht kreeg, hoe er voor ons werd gebeden in Rwanda. Op een gegeven moment kreeg ik ook een filmpje met zo'n gebed - zo liefdevol en oprecht, vol aandacht voor de ander. De kracht van gebed is in Rwanda niet iets waar je op hoopt, maar iets heel tastbaars. Het gebed verandert mensen en zet dingen in beweging. Die overtuiging - die ik zelf best wel moeilijk vind - geeft kracht en brengt vertrouwen. Laten we ons daar vandaag door inspireren.

Lees uit Christenen voor Rwanda pag 71 -75

Met name Bidden is belangrijk op pag 74.

Uit de tekst wordt duidelijk hoe voor de Rwandese jongeren gebed de basis is, en dat daar andere activiteiten uit voortvloeien. Hoe zit dat voor jou? Welke rol speelt het gebed in jouw leven?

Lees Lukas 11

1 Eens was Jezus aan het bidden, en toen hij zijn gebed beëindigd had, zei een van zijn leerlingen tegen hem: 'Heer, leer ons bidden, zoals ook Johannes het zijn leerlingen geleerd heeft.' **2** Hij zei tegen hen: 'Wanneer jullie bidden, zeg dan: "Vader, laat uw naam geheiligd worden en laat uw koninkrijk komen. **3** Geef ons dagelijks het brood dat wij nodig hebben. **4** Vergeef ons onze zonden, want ook wijzelf vergeven iedereen die ons iets schuldig is. En breng ons niet in beproeving.'"

Het bord op de foto over de kracht van gebed hangt aan de muur bij de zendingsdiaconessen: Als God JA zegt, wie kan dan NEE zeggen? Op welke moment(en) voel jij dat het goed is dat God YES zegt?

Het Onze Vader is vaak het eerste gebed waar men aan denkt als het over bidden gaat. Bid je het ook vaak buiten de kerk? Waarom (niet)?

- Wat betekent het gebed voor jou?
- Op welke momenten heeft bidden jou geholpen?

In Rwanda wordt overal dit lied gezongen (hier in een uitvoering uit Leeuwarden). Er is niemand, er is niemand zoals Jezus, er is niemand zoals Hij. Doordat het vaak achter elkaar gezongen wordt, voelt het als een gebed. In Rwanda wordt er ook op gedanst, heel uitbundig.

Kunnen jullie dit lied ook samen zingen?

Ntawundi wasa na Yesu
Ntawundi wasa na Yesu
Ntawundi wasa na we (2x)
Er is echt niemand als Jezus
Er is echt niemand als Hij (2x)

Lees als afsluiting van de avond samen het gebed op pagina 4 van deze gesprekshandleiding.

Zien

Voor elk mens is het belangrijk dat je gezien wordt in wat je kunt. David Birago werd opgemerkt door Epimaque, die zegt: 'Het is echt een goede fotograaf'. Iedereen heeft talenten. Elk mens verlangt ernaar gezien te worden met alles wat je in je hebt, aan talent en ook aan teleurstellingen. Daarover gaat Psalm 139.

Lees Psalm 139: 1-14 en 23-24

139 1 Voor de koorleider. Van David, een psalm.
HEER, u kent mij, u doorgrondt mij,
2 u weet het als ik zit of sta,
u doorziet van verre mijn gedachten.
3 Ga ik op weg of rust ik uit, u merkt het op,
met al mijn wegen bent u vertrouwd.
4 Geen woord ligt op mijn tong,
of u, HEER, kent het ten volle.
5 U omsluit mij, van achter en van voren,
u legt uw hand op mij.
6 Wonderlijk zoals u mij kent,
het gaat mijn begrip te boven.
7 Hoe zou ik aan uw aandacht ontsnappen,
hoe aan uw blikken ontkomen?
8 Klom ik op naar de hemel – u tref ik daar aan,
lag ik neer in het dodenrijk – u bent daar.
9 Al verhief ik mij op de vleugels van de dageraad,
al ging ik wonen voorbij de verste zee,
10 ook daar zou uw hand mij leiden,
zou uw rechterhand mij vasthouden.
11 Al zei ik: 'Laat het duister mij opslokken,
het licht om mij heen veranderen in nacht,'
12 ook dan zou het duister voor u niet donker zijn –
de nacht zou oplichten als de dag,

het duister helder zijn als het licht.

13 U was het die mijn nieren vormde,
die mij weefde in de buik van mijn moeder.

14 Ik loof u voor het ontzaglijke wonder van mijn bestaan,
wonderbaarlijk is wat u gemaakt hebt.
Ik weet het, tot in het diepst van mijn ziel.

23 Doorgrond mij, God, en ken mijn hart,
peil mij, weet wat mij kwelt,

24 zie of ik geen verkeerde weg ga,
en leid mij over de weg die eeuwig is.

- In deze psalm is het God die elk van ons ziet staan met talenten en met missers. Wat vind jij het mooiste stukje in deze psalm?
- Wat vind je moeilijk?
- Wie of welk voorval heeft jou aangemoedigd om je te ontplooien?

Deze man maakt veel indruk door het geluk dat hij uitstraalt bij zijn koe en kalf

Lees het gedicht *Kleine koe*

Op pag. 1525 in het Liedboek (Zingen en bidden in huis en kerk).

Het zien van talenten vraagt soms ook omdenken, dat zie je juist in de combinatie van deze foto en het gedicht. Wie zou jij in jouw kerk wel eens op deze manier in de spotlights willen zetten?

Lees samen dit gedicht

Geef aandacht

Geef aandacht aan het vele goede om je heen,
al is het maar een blik, een knik, een lach.
En geef die ook, zo moeilijk is het niet
de wereld wordt er lichter door, je loopt al rechter op.

Probeer jezelf te kennen, aanvaard je donkere kant
en pak die, als die weer boven komt,
of onderzoek waarom, zodat het niet alleen aan anderen ligt
als het weer zover is,
zodat je van jezelf gereinigd,
ervarener en rijper in het leven staat,
tot hulp van anderen kan zijn.

Leer te ontvangen, wat je krijgt
aan aandacht, liefde, zoveel meer,
geef toe dat krijgen moeilijker is dan geven
het maakt je kwetsbaar en het maakt je mens
en word je innerlijke kracht.

Marijke de Bruijne (Uit: Medemens 6, pag. 47)

Kom in actie:

Doe de komende tijd twee dingen die in dit gedicht staan.

**“IK WIL EEN VERHAAL VERTELLEN
DAT LEVENS KAN VERANDEREN”** DAVID BIRAGO

Durven

We kwamen de school van de diaconessen binnen op 23 oktober 2019 en kregen een warm onthaal van de kinderen. Zij deden een aanstekelijk spel, ‘Yes, I do, I do’. Telkens staat er iemand in het midden die zingt ‘Yes, I do, I do’ en intussen iets geks voordoet. Alle anderen doen het vervolgens na. Wij werden van harte uitgenodigd om ook mee te doen. Durf ik mee te doen? Durf jij in het midden te staan?

Bekijk het filmpje dat Gerrit maakte van het spel en speel het spel. Durven jullie? Hoe voelt het om zoiets onverwachts geks te doen?

Lees Matteüs 18: 1-5

1 Op dat moment kwamen de leerlingen Jezus vragen: ‘Wie is eigenlijk de grootste in het koninkrijk van de hemel?’ **2** Hij riep een kind bij zich, zette het in hun midden neer **3** en zei: ‘Ik verzeker jullie: als je niet verandert en wordt als een kind, dan zul je het koninkrijk van de hemel zeker niet binnengaan. **4** Wie zichzelf vernedert en wordt als dit kind, die is de grootste in het koninkrijk van de hemel. **5** En wie in mijn naam één zo’n kind bij zich opneemt, neemt mij op.

- Wat raakt je in dit Bijbelgedeelte?
- Wat neem je mee als boodschap?

**“NA DEZE OPLEIDING WIL IK MIJN GELD VERDIENEN
MET EEN EIGEN SCHOONHEIDSSALON”** BIYOU

Dit koor zong tijdens een kerkdienst op zondagmorgen, waar verschillende koren optraden. Wat is de kracht van de vrouw op de fiets vooraan?

Lees met elkaar het verhaal van Christophe Benimana (Thuis, p. 84). Christophe zegt: 'Ik was een beetje bang. Misschien wilde hij me wel naar de gevangenis brengen, maar hij was een vriend...'

Kun je een moment delen dat jij iets durfde dat je leven zou veranderen?

Kerk in Actie is lid van de:

actalliance

Kerk in Actie draagt de keurmerken:

Deze folder is gedrukt op FSC-papier

**kerk
in actie**

Contactgegevens

Kerk in Actie
Postbus 456
3500 AL Utrecht

Tel. (030) 880 14 56
info@kerkinactie.nl
www.kerkinactie.nl
IBAN: NL 89 ABNA 0457 457 457

Bezoekadres

Protestants Landelijk
Dienstencentrum
Joseph Haydnlaan 2a,
3533 AE Utrecht

Foto's:

Gerrit van Heijkop,
Jeanet Veenstra,
Aafke Nicolai en
Kerk in Actie

Vormgeving:
Robin Sala

Juli, 2021

In 2019 kwam het boek *Mensen van Hoop: Christenen in Rwanda* uit.
Een boek met prachtige foto's en verhalen,
die het leven in Rwanda tot leven brachten.
Verhalen die aan het denken zetten en ontroeren.
Met stemmen van mensen die hoop hebben, ondanks tegenslag.
Met deze gesprekshandleiding koppelen
predikant Aafke Nicolai en Kerk in Actie consulente Evelien Vrolijk
de Rwandese verhalen aan de Bijbel,
en roepen op daarover in gesprek te gaan.
In zeven hoofdstukken nemen ze je mee op deze zoektocht.
Wat betekenen zeven thema's die in Rwanda centraal staan voor jou in Nederland?